

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Драгана Кузмановска (Македония)
Ева Гёргиевска (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татьяна Стояновска-Иванова (Македония)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Заболотная (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Татяна Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биляна Мариц (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Вольф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитетa

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филологически факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филологически факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ).....	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА.....	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЈ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ.....	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Горѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kyrchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗУВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарья – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ ХХ ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС

д-р Марина Димитриева-Ѓорѓиевска
советник по македонски јазик и литература,
Биро за развој на образование

Апстракт

Овој текст се занимава со неколку прашања во однос на наставата и значењето на наставникот во реализирањето на добрите практики. На кои основни елементи треба наставникот да обрне внимание за време на своите часови, како да се подготвува и што освен содржината која ја обработува треба да испланира. Свесноста на наставникот за развојниот период на учениците за кои ја изведува наставата, неговиот индивидуален пристап кон секој ученик во училиницата придонесува за успешност на наставниот процес. Со еднаква важност е изборот на видовите активности, соодветните методи и форми како и техники кои наставникот ќе ги користи во реализацијата на наставата, соодветното поставување на проблемските и сите други видови задачи со кои ќе поттикнува процес на мислење преку интеракција. Условите во кои наставникот ја изведува наставата исто така, директно влијаат на неа. Наставникот законски, професионално и етички е одговорен кон своите ученици во однос на постојаното свое усовршување и тоа во однос на: педагошките компетенции како и во однос на научната област која ја предава. Да се предава значи да се знаат етичките и интелектуалните одговорности на наставниците за практиката да биде успешна. Доколку се исполнуваат горенаведените елементи наставниот процес ќе се одвива така што целите од наставните програми ќе се реализираат потполно, а учениците имплицитно ќе бидат свесни за основното значење на концептот за доживотно учење.

Клучни зборови: наставник, педагошки компетенции, активности и стилови на учење.

Промените во образованието имплицираат промени и во практиката, односно нивната врска е всушност процес кој се одвива во две насоки. Така, предизвиците се огромни и истите се поставуваат пред сите учесници во образовниот процес, притоа мислиме на креаторите на истиот, (од концептски и методолошки аспект) од една страна, и на реализаторите на образовниот процес од друга страна. Реципиентите / студентите се третата страна, тие можат да бидат повеќе или помалку отворени за примање на знаења,

информации или вештини, но да се привлече нивното внимание е нешто повеќе од наука, можеби повеќе талент и креативност.

Современото дете и неговото живеење во неговата непосредна домашна околина е во извесна смисла изменето (домашното воспитување има нови форми, пристапот до информации и медиуми е неверојатно зголемен) следствено на тоа современиот ученик и системот на образование имаат поинаква релација. Односно, училиштето не е веќе единственото место од каде што може да се добиваат знаења или инструкции и менторска поддршка за учењето со цел стекнување знаења туку, училиштето е едно од местата каде се добиваат знаења. Различни општества имаат различни пристапи кон учењето, образовниот систем и кон образовните содржини, така, современите успешни системи практикуваат содржини кои освен знаења и вештини ја градат личноста на ученикот правејќи од него граѓанин со ставови и мислења за сè со што се сретнува, па така, голите факти, податоците од и за сите области и сфери од науката/те се заменуваат со учење на конкретни вештини, социјални интеракции, општествена одговорност, разбивање табуа, развивање хуманост, родова сензитивност, висока еколошка свест и слично. Значи, ако светот отвора нови можности (технички и технолошки), нови теми за учење или ги става во други контексти за да биде во корелација со сите други општествени движења, произлегува констатацијата дека потребите на учениците се менуваат, но се менуваат ли и наставните процеси? За да има промена во наставните процеси најпрво наставниците кои ја изведуваат наставата и оние кои ја креираат наставата, стратешки и содржински, треба да си ги поставуваат следните прашања: Што еден ученик очекува од своето присуство во училиште? Или уште поконкретно, на што се сведуваат неговите очекувања во време на интернет, медиуми и други видови можности кои ја хранат популацијата со сензации, бои, форми, звуци, клипови итн.?

Има ли неусогласеност на ученичките потреби, потребата од учењето на животните вештини и прилагодувањето на наставата или наставните програми при реализацијата на наставата? Каде се ресурсите, наставните средства и услови? Конечно, од што зависи успехот на наставниот процес? Наставната програма, наставникот (неговата креативност, неговата постојана наобразба во научната област која ја предава, во методско-дидактичката насока или во крајна линија пристапот со ентузијазам во реализацијата на часовите), степенот на подготвеност на учениците, ресурсите, односно наставните средства, се клучните елементи на наставата. Како што и погоре рековме, ова е сè дел од наставниот процес во кој центар на вниманието е ученикот.

Наставна програма и избор на содржини

Изборот на содржините во наставните програми треба да се прави согласно принципите на дидактиката и при тоа во зависност од науката како и од видот на училиштето за кое се креира наставната програма на дел од тие принципи може да им дава повеќе, а на другите помалку важност. Тоа се принципите на: научност, хуманизам, постапност, историчност, систематичност,

актуелизација, пристапност и одмереност на возрасните можности (Вилотијевиќ, 1999). Тука особено во последно време би подвлекле дека се инсистира и треба да се инсистира на принципот на актуелизација поради тоа што знаењата треба да бидат од и за животот односно да се стекнуваат применливи знаења за работните активности. Ако програмата е премалку или премногу исполнета со содржини кои не ја даваат практичната страна на предметот/научната област на која припаѓа истиот, таа ќе биде подалеку и од интересот и од применливоста на содржините. При дефинирањето на содржините и одредувањето на методите и формите преку конкретни активности, треба да се внимава во однос на способностите и очекувањата на учениците, за да научат толку колку што можат односно и степен повеќе поттикнувајќи го својот развој.

Од друга страна, наставникот треба да обезбеди на часот покрај **интелектуално и морално внимание**, или подеднакво да се концентрира и на тоа што ученикот го знае и го совладал како вештина и на она што треба да го постигне за да го разбере светот и да се интегрира во него. Тоа значи интегрирање на целите кои се со когнитивен, психомоторен и афективен предзнак и подразбира концентрирање на учениците во нивното созревање, градење почит кон туѓата мисла, свесност за другиот, градење ставови за социјална неправда и слично.

Наставен процес

Наставниот процес треба да се одвива во околина која сама по себе ќе биде стимулирачка. Тоа подразбира ресурси, наставни средства и помагала. Пошироко, во однос на стимулирачката околина може да го кажеме следново: каква е средината за учење односно каква е средината во училищата, каква клима и култура има во неа таква ќе биде и наставата во неа. Тоа значи соработка и колегијалност, личен развој и одржување на спрегата стабилност-промена. При сето ова потсетувајќи се на целите на часот или програмата, се сеќаваме дека не оценката, туку знаењето е прагот кој сакаме да го постигнеме внимавајќи на активноста односно ангажираноста на учениците во неа. Подготвеноста на наставникот да го креира, следи и да го вреднува учечкиот и поучувачкиот процес низ искрено и посветено делување неминовно ќе даде резултати. Поставувајќи соодветни цели за часот, темата, програмата, наставникот мора да има приближно чиста слика за очекуваните резултати од часот, темата, програмата. Велиме приближно чиста слика, бидејќи процесот на учење или ако сакаме, усвојувањето на содржини од програмата и добивање резултати од истото е, процес кој може да донесе забавувања или забрзувања, во зависност од ученичката подготвеност во која било смисла. Имајќи ги предвид очекуваните резултати - нивното постигање или непостигање наставникот на конкретно ниво ќе го води процесот, ќе процени дали целта која си ја поставил била соодветна. При поставувањето на целите, потребно е да имаме ориентација сегашност-иднина, односно дали поставената цел ќе ги однесе учениците понатаму во успешност? Тоа пак значи, на иднината да гледаме како на најголем распон од нешта кои нè очекуваат од следниот миг

натаму. Или, дали оваа конкретна цел која произлегува од наставната програма за работа, може да не однесе подалеку, дали изучувањето на некоја граматичка категорија ќе ми помогне во решавањето на јазичен проблем или проблемска дискусија на даден текст ќе делува / поттикнува создавање ставови, мислења. (Лорин В.Андерсон, 2013).

Свесност на наставникот за развојните процеси кај учениците

Неминовно е потребно наставниците да ги знаат развојните процеси кај учениците, и во таа смисла невозможно е образовниот процес да биде успешен без будноста на наставникот за развојните процеси кај своите ученици.

Когнитивниот развој опфаќа развој на сложени мисловни процеси како што се расудување, решавање проблеми и кретивно творење, во оваа смисла во развојната психологија на дваесеттиот век се истакнуваат две влијателни струи на размислување за факторите кои го поттикнуваат тој развој. Претставниците на когнитивистичко – развојните теории сметаат дека раниот когнитивен развој е последица на меѓуделувањето на биолошкото созревање на нервните структури и спонтаното однесување на детето. Втемелувач на ова размислување е психологот Жан Пијаже. Една од неговите најважни идеи е идејата дека детето мора да биде подготвено за одреден вид содржини. Развојните степени се цврсто одредени, па така, бесмислено е да се трудиме околу учењето содржини за кои детскиот организам не е подготвен. Другата струја се однесува на детето и возрастите во неговата околина кои му помагаат во спознавањето и толкувањето на случувањата. Ако луѓето се единствените суштества кои се развиваат во културен контекст, недвосмислено е влијанието на културата во вкупниот психички и спознаен свет. Постојат докази од истражувања кои зборуваат за важноста на социјалната околина во развојот на децата, така, доколку имаат биолошка предизпозиција и истата не се развива во контекстот кадешто живеат, интелигенцијата нема да дојде до израз, и обратно.¹ За Лав Виготски развојот на поединецот е производ на неговата култура, а самиот сознаен/спознаен развој е резултат на дијалектички процес според кој детето учи низ заедничко искуство во решавањето на проблеми со некој друг. Тој некој друг е некој повозрасен или возрасен, па така може да се заклучи дека когнитивниот развој зависи од помошта која ја прима детето од возрастите во својата околина (Берк, 2008, и Виготски, 1962). Ова е дефинитивно одредница по која образованието односно неговите реализатори се водат во својата работа или, од овде може да се согледа важноста на наставникот како водич низ образовниот живот на ученикот. Уште понатаму, наставникот мора да биде свесен за когнитивниот развој кој се одвива низ неколкуте степени, и формално да го препознава периодот во кој учениците преминуваат во конкретно осознавање и понатаму кога преминуваат во

¹ Skupnjak Draženka Teorija razvoja i učenja L. Vygotskog, U. Bronfenbrennera i R. Feuerstein, *Život i škola*, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 219. – 229. 220

формалниот начин на мислење. На учениците секогаш треба да им се дава поголемо барање, отколку што се нивните когнитивни можности за да има кон што да се стремат и нивниот развој да оди во нагорна линија.

Најважните процеси во наставата -учење и мислење; стилови на учење

„Најверојатно ние повеќе се трудиме да дефинираме што е квалитетно во наставата и учењето, отколку што се трудиме да предаваме, и со тоа комплицираме нешто што во суштина е многу едноставен процес.“²

„Во сржта на нашето истражување секогаш треба да го имаме фактот дека, со или без наставници, децата учат. Тоа го прават спонтано и природно од првиот момент на раѓањето (а можеби и пред тоа!). Истражуваат, се обидуваат, експериментираат, предвидуваат, даваат хипотези и донесуваат заклучоци. Ако можеме да се видиме себеси (како наставник) во улогата на катализатор на оваа природна активност, тогаш ќе сфатиме дека ние сме само и токму тоа, и дека мораме да се вклучиме во сржта на оваа активност без да се обидуваме да направиме да биде нешто повеќе или помалку од тоа што веќе е. Како можеме да го победиме едноставниот процес на учење којшто веќе се одвива толку совршено и кога детето за првпат ќе стапне на овој свет? Нашата задача можеби е да го проучиме тој процес, и да се потрудиме, да го поттикнеме, наместо да се обидуваме да го промениме подобриме или систематизираме.“³

Наставниците кои посигнуват квалитетна настава и учење треба:

- секогаш да имаат јасни и силно фокусирани цели на учење;
- да даваат можности за учење преку искуства од прва рака секогаш и секаде каде што е тоа возможно;
- да користат различни стилови на подучување со цел да овозможат користење на различни стилови на учење;
- да го поттикнат детето да размислува, да решава проблеми и да биде самостојно;
- да овозможат стимулирачка средина на детето;
- да се грижат за индивидуалните и заедничките детски потреби;
- да дадат наставна рамка која му овозможува на детето да го сфати светот околу него.

Учењето е процес кој кај човекот се случува постојано и истиот не е поврзан само со конкретно усвојување податоци, информации и вештини и не е нужно поврзан со книга, аудио или видео материјал како и секаков друг вид наставни средства и помагала. Учењето е процес кој се одвива и во моментите кога кој било од нас, односно учениците, се наоѓаат во извесна животна ситуација, проблем и слично.

Постојат различни стилови на учење кои се производ на карактерот и темпераментот на ученикот, комбинацијата во стиловите на учење кои зависат не само од индивидуата и од нејзините можности туку и од типот на материјал

² Пау, Џејн „Низ детските очи“-прирачник за активна настава, Канцеларија на УНИЦЕФ-Скопје, 2004, стр. 10

³ исто

кој треба да се совлада односно усвои, се поголема гаранција за ефикасност во совладувањето на секаков вид содржини односно знаења.

Потсетуваме на стиловите на учење со цел да го потенцираме фактот кој наставните програми по различни предмети во нашата земја го споменуваат во своите дидактички препораки, а тоа е дека учениците имаат потреба од индивидуален пристап кон нив. Поставено од позиција на наставник овој исказ добива ваква димензија: индивидуалниот пристап овозможува детектирање на карактеристиките на детето, неговите интереси, афинитети и можности, наставникот бидувајќи свесен за индивидуалните разлики станува свесен и за потребата од различните видови приоди и од различни стилови на учење кои ги применува или поттикнува.

Стилови на учење - Дејвид Колб има развиено теории кои се однесуваат на четири различни „пожелни системи за учење“:

-дивергентен тип кој одговара на т.н. имагинарен ученик кој е силен при имагинарно и иновативно учење, осетлив на емоционалната димензија на ситуациите;

-асимилатор кој одговара на аналитички ученик, создавач на теориски модели, детален и вреден, со големи вербални способности;

-конвергентен тип или ученик-логичар чија силна страна му е практичната примена на идеи, работа со нешта наместо со луѓе и интегрирање на теоријата со праксата;

-прилагодлив тип погоден за динамичен ученик кој е добар во практично правење, спроведување идеи, преземање ризици и експериментирање во авантури.

Според Мајкл Филдинг пак стиловите учења можат да бидат: визуелен, аудитивен и кинестетички. Тоа би значело дека учениците може да учат преку виденото, чуеното и искусеното. Се разбира, многу често и овде има мешање на стиловите.

Стиловите на учење се директно поврзани со најважниот процес за учењето, а тоа е процесот на мислење. Активирањето на овој процес наспрема изнесувањето на готови дефиниции и заклучоци го става ученикот во вистински активна улога на часот, но и воопшто во усвојувањето знаења. Најважното нешто е поставувањето на проблем на начин кој ќе биде и предизвикувачки и доволно разбирлив за да биде анализиран. Или, поставување проблем кој за децата би бил решлив! Во однос на ова може да се изнесе следното, имено проблемот ќе е решлив ако е на ниво кое е соодветно за развојниот период на детето, но и ако се применат соодветни активности, опрема и наставни материјали, и им се даде соодветно време за *решавање*, притоа да се покажува верба во нивната работа и способности, и секако да им се даде можност да го споделат наученото. (Пау, 2004).

Доживотното учење концепт на новото живеење вклучително и концепт на образовниот процес и на професијата наставник

Постојаното образование е современ концепт во кој образованието не завршува со завршување на формалното образование и стекнување на диплома од

соодветното училиште или факултет, туку ја нагласува важноста на постојаното осовременување и дополнување на теоретските знаења и практичните вештини на возрасните. Како што се менуваат карактеристиките и потребите на современото општество, пред сè со воведувањето на нови технологии и начини на работа, потребата за нов научен и стручен кадар, кој мора соодветно да се прилагоди на барањата на овие промени.

Исто така, „постојано образование“ значи стекнување, усовршување и модернизирање на сите видови знаења, вештини, квалификации и интереси, од предучилишна возраст до пензионирање, овозможувајќи им на луѓето да се прилагодат на новите научно-технолошки трендови и учество во сите сфери на социјалниот, економскиот и културниот живот. Оттука следува дека образованието не е само за младите, помладите и слично, туку за сите, опфаќајќи ги притоа сите форми на учење: формално образование (на пр. во рамките на редовни или последипломски студии на факултетот), неформално образование (на пр. обука за одредени вештини за потребите на работното место) и т.н. неформално образование - меѓугенерациско учење и трансфер на знаење (размена на знаења во семејството, меѓу колегите, пријателите, трансфер на знаење преку социјални пораки, културни обрасци и слично. Следствено на тоа, ваквиот пристап и поглед на образованието ни ја покажува својата флексибилност во однос на времето, просторот, содржината и учењето, и затоа бара само-учење, усвојување на различни стилови и стратегии за учење. Овие форми на учење се повеќе присутни во секојдневието и се концепт на кој наставникот се обврзува, но и со својот личен пример ги насочува и учениците. Појавата на „новиот“ поим *доживотно учење* се означува како една од клучните компетенции на секоја индивидуа која се огледа врз или се рефлектира од општеството со неговиот – техничко-технолошки и економско-социјален развој. Честопати системите за образование не можат да фатат чекор со новините во општеството, генерално земено, па доцнежќи со новитетите во наставните програми, формалното образование не добива завршница која има заокружување и здобивање на клучни компетенции. Токму заради ваквите пропусти концептот на *доживотно учење* е потребен како ориентација за учениците, наставниците и воопшто сите на кои им требаат компетенции во различни професии.

Резиме: Како до подобра настава-со познавање на основните постулати за когнитивниот развој на детето, активно следење на тековите во наставниот процес кои се заменуваат од остварување цели, во остварување очекувани резултати, поставување нов учечки концепт и содржина која ги задоволува потребите на современото општествено живеење, поставување на учечкиот процес како *доживотен* и *постојан*. Ако наставникот покажува дека се уште учи, тогаш таков однос кон учењето ќе има и ученикот. И уште една важна напомена децата учат и преку многу други средства освен од наставникот: книги, активности кои ги посетуваат, други луѓе и тренери, технологија и слично, и во тој *постојан* процес тие барат да научат како да учат, а потоа и како да си процесираат своето знаење. оттаму целта на наставникот не е да се поставува

како централен извор на знаењата туку да обезбедува одредена стимулација за ученикот, да го охрабрува и да го поттикнува, да го предизвикува на усвојување на нови знаења. Воедно наставникот дава позитивен пример за учењето, со воодушевување или со доза на ентузијазам ги покажува нештата придонесувајќи за пренос на истиот позитивизам.

Користена литература:

1. Андерсон Лорин, (уредник), (2013). Настава за да се научи, референтен водич за наставници ориентирани кон резултати, Скопје, Центар за демократија и помирување на Југоисточна Европа;
2. Baukal, Aleksandar, (2003) Konstrukcija I ko-konstrukcija u zoni narednog razvoja, dali I Pijaze I Vigotski mogu biti u pravu. PSIHOLOGIJA, Vol. 36 (4), 517-542
3. Вилотијевић Младен (1999). Дидактика 3, Организација наставе, Београд. Учитељски факултет Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.
4. Brkovic, Aleksa, (2011). Razvojna psihologija. Čačak. Regionalni centar za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju
5. Males, Dubravka, (urednica) (2017). Pravo djeteta na odgoj I obrazovanje-teorije, politke I prakse. Zagreb, Filozofski fakultet Sveucilista u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, Odsejek za pedagogiju
6. Skupnjak, Draženka, (2012). Теорија развоја и учења Л. Вygotskog, У. Bronfenbrennera и R. Feuersteina... Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 219. – 229.
7. Стојановски, Таше, Чешларов, Митко, (уредници),(2007) Концепција за деветгодишно основно образованиеи воспитание, Скопје.Биро за развој на образованието
8. Пау, Цејн, (2004). „Низ детските очи“-прирачник за активна настава. Скопје, Канцеларија на УНИЦЕФ